भारत सरकार

विधी, न्याय व कंपनी कार्य मंत्रालय

सत्यमेव जयते

नाट्यप्रयोग अधिनियम, १८७६

(सन १८७६ चा अधिनियम क्रमांक १९)

[दिनांक १५ डिसेंबर १९९३ रोजी यथाविद्यमान]

The Dramatic Performances Act, 1876

(Act No. 19 of 1876)

[As in force on the 15th December 1993]

संचालक, मुद्रण व लेखनसामग्री, महाराष्ट्र शासन यांनी
भारत सरकारच्या वतीने मुद्रित व प्रकाशित केले.
१९९४

[किंमत : रु. १.१० पैसे]

प्राक्कथन

या आवृत्तीत, दिनांक १५ डिसेंबर १९९३ रोजी यथाविद्यमान असलेला ड्रॅमॅटिक परफॉर्मन्सेस ॲक्ट, १८७६ याचा मराठीतील प्राधिकृत पाठ दिलेला आहे. हा पाठ भारताचे राजपत्र, असाधारण, भाग बारा, अनुभाग १, खंड ५, अंक २, दिनांक ३० जून १९९४ यात पृष्ठ ५८ ते ५९ मध्ये प्रकाशित करण्यात आला होता. हा प्राधिकृत मराठी पाठ, प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३ याच्या कलम २, खंड (क) अन्वये राष्ट्रपतींच्या प्राधिकाराने प्रकाशित करण्यात आला होता आणि अशा रीतीने प्रकाशित करण्यात आल्यानंतर हा पाठ, उक्त अधिनियमाचा प्राधिकृत मराठी पाठ म्हणून समजण्यात आला आहे.

नवी दिल्ली,
दिनांक ३० जून १९९४

के. एल. मोहनपुरिया,
सचिव, भारत सरकार.

PREFACE

This edition of the Dramatic Performances Act, 1876 as on the 15th December 1993, contains the authoritative text of that Act in Marathi which was published in the *Gazette of India* Extraordinary Part XII, section No. 2, Vol. 5, dated 30th June 1994 on pages 58 to 59.

This authoritative text was published under the authority of the President under section 2 clause (*a*) of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 and on such publication it became the authoritative Text of that Act in Marathi.

New Delhi,
Dated 30th June 1994.

K. L. MOHANPURIYA,
Secretary to the
Government of India.

नाटचप्रयोग अधिनियम, १८७६

कलमांचा क्रम

कलमे

१. संक्षिप्त नाव व विस्तार.

२. "दंडाधिकारी" याची व्याख्या.

३. विवक्षित नाटचप्रयोगांवर बंदी घालण्याची शक्ती.

४. बंदीहुकूम बजावण्याची शक्ती.
हुकुमाची अवज्ञा केल्याबद्दल शिक्षा.

५. हुकूम जाहीर रीत्या अधिसूचित करण्याची शक्ती.

६. बंदीहुकुमाची अवज्ञा करण्याबद्दल शिक्षा.

७. माहिती मागवण्याची शक्ती.

८. प्रवेश करून अटक करण्यासाठी व अभिग्रहण करण्यासाठी पोलिसांना वॉरंट मंजूर करण्याची शक्ती.

९. दंड संहिता कलमे १२४ क व २९४ यांखालील खटल्यांची व्यावृत्ती.

१०. कोणत्याही स्थानिक क्षेत्रात लायसनाखेरीज नाटचप्रयोग करण्यास बंदी करण्याची शक्ती.

११. [निरसित.]

१२. धार्मिक उत्सवप्रसंगी होणारे कार्यक्रम वगळणे.

नाट्यप्रयोग अधिनियम, १८७६

(सन १८७६ चा अधिनियम क्रमांक १९)[1]

(१५ डिसेंबर १९९३ रोजी यथाविद्यमान) [१६ डिसेंबर, १८७६]

सार्वजनिक नाट्यप्रयोगांचे अधिक चांगल्या प्रकारे नियंत्रण करण्याकरिता अधिनियम.

ज्याअर्थी, अपप्रवादात्मक, बदनामीकारक, प्रजाक्षोभक किंवा अश्लील अशा सार्वजनिक नाट्यप्रयोगांवर बंदी घालण्याची शक्ती शासनास प्रदान करणे समयोचित आहे ;

त्याअर्थी, याद्वारे, पुढीलप्रमाणे अधिनियमित करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व विस्तार.

१. या अधिनियमास, नाट्यप्रयोग अधिनियम, १८७६, असे म्हणता येईल.

त्याचा विस्तार, [2][दिनांक १ नोव्हेंबर १९५६ च्या लगतपूर्वी भाग ख राज्यांमध्ये समाविष्ट करण्यात आलेली राज्यक्षेत्रे] वगळून संपूर्ण भारतभर आहे.

[3] * * * * * *

"दंडाधिकारी" याची व्याख्या.

२. या अधिनियमात, "दंडाधिकारी" याचा अर्थ, इलाखा शहरांमध्ये पोलीस दंडाधिकारी, आणि इतरत्र जिल्हा दंडाधिकारी, असा आहे.

विवक्षित नाट्यप्रयोगांवर बंदी घालण्याची शक्ती.

३. एखाद्या सार्वजनिक ठिकाणी करण्यात आलेले किंवा करण्यात यावयाचे कोणतेही नाटक, मूकनाट्य किंवा अन्य नाट्य हे,—

(क) अपप्रवादात्मक किंवा बदनामीकारक आहे, किंवा

(ख) [4][भारतात] कायद्याद्वारे स्थापन झालेल्या सरकारबद्दल अप्रीतीची भावना उत्पन्न होण्यास कारणीभूत होण्याची शक्यता आहे, किंवा

(ग) अशा प्रयोगाला उपस्थित असणाऱ्या व्यक्ती नीतिभ्रष्ट आणि भ्रष्टाचारी होण्यास कारणीभूत होण्याची शक्यता आहे,

असे राज्य शासनाचे जेव्हा जेव्हा मत होईल तेव्हा तेव्हा, राज्य शासन, किंवा इलाखा शहरांच्या [5] * * * बाहेर राज्य शासन किंवा त्याच्याकडून या बाबतीत ज्यास शक्ती प्रदान करण्यात येईल असा दंडाधिकारी हुकूमाद्वारे अशा प्रयोगास बंदी करू शकेल.

स्पष्टीकरण.—जेथे पैसे दिल्यानंतर लोकांना कार्यक्रम बघण्यासाठी प्रवेश देण्यात येतो अशी कोणतीही इमारत किंवा बंदिस्त जागा ही या कलमाच्या अर्थानुसार "सार्वजनिक ठिकाण" असल्याचे मानण्यात येईल.

बंदीहुकूम बजावण्याची शक्ती; हुकूमाची अवज्ञा केल्याबद्दल शिक्षा.

४. अशा कोणत्याही हुकूमाची प्रत, अशा बंदी घातलेल्या कार्यक्रमात भाग घेण्याच्या तयारीत असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीवर, किंवा जेथे असा कार्यक्रम करण्याचे योजलेले असेल अशा कोणत्याही घराच्या, खोलीच्या किंवा जागेच्या मालकावर किंवा ताबाधारकावर बजावण्यात येईल ; व ज्या व्यक्तीवर अशी प्रत बजावण्यात आलेली असून ही जी व्यक्ती अशा हुकूमाची अवज्ञा करून एखादे कृत्य करील किंवा ते केले जाण्यास राजीखुशीने मुभा देईल अशी कोणतीही व्यक्ती दंडाधिकाऱ्यासमोर तिची दोषसिद्धी झाल्यास, तीन महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासास, किंवा द्रव्यदंडास किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल.

हुकूम जाहीर रीत्या अधिसूचित करण्याची शक्ती.

५. असा कोणताही हुकूम उद्घोषणेद्वारे अधिसूचित करण्यात येईल, व अशा बंदी घातलेल्या कार्यक्रमात भाग घेऊ इच्छिणाऱ्या किंवा कार्यक्रम पाहू इच्छिणाऱ्या व्यक्तींना त्या हुकूमाची माहिती देण्याच्या दृष्टीने अनुकूल करून घेतलेल्या कोणत्याही जागेत किंवा जागांमध्ये त्याची लेखी किंवा छापील नोटीस लावता येईल.

बंदी हुकूमाची अवज्ञा करण्याबद्दल शिक्षा.

६. असा कोणताही हुकूम जाहीर करण्यात आल्यानंतर, जो कोणीही,—

(क) त्याद्वारे बंदी घातलेल्या कार्यक्रमांत, किंवा जो कार्यक्रम सारतः अशा बंदी घातलेल्या कार्यक्रमासारखाच आहे अशा कोणत्याही कार्यक्रमात भाग घेईल, किंवा

(ख) असा कोणताही कार्यक्रम करण्यास कोणत्याही प्रकारे मदत करील, किंवा

(ग) अशा हुकूमाची बुद्धिपुरस्सर अवज्ञा करून अशा कोणत्याही संपूर्ण कार्यक्रमास किंवा त्यांच्या कोणत्याही भागाला प्रेक्षक म्हणून उपस्थित राहील, किंवा

---

१. हा अधिनियम मद्रासला प्रयुक्त असताना, तो १९५४ चा मद्रास अधिनियम ३३, याद्वारे निरसित करण्यात आला.

२. विधि अनुकूलन (क्रमांक २) आदेश, १९५६, द्वारे "भाग ख राज्ये" याऐवजी घातले.

३. १९१४ चा अधिनियम १०, कलम ३ आणि अनुसूची दोन, द्वारे "आणि तो ताबडतोब अंमलात येईल" हे शब्द निरसित केले.

४. विधि अनुकूलन आदेश, १९४८, द्वारे "ब्रिटिश इन्डिया किंवा ब्रिटिश बर्मा" याऐवजी घातले.

५. विधि अनुकूलन आदेश, १९३७, द्वारे "आणि रंगून" हे शब्द निरसित केले.

(घ) एखाद्या घराचा, खोलीचा किंवा जागेचा मालक किंवा ताबाधारक किंवा उपयोग करणारी व्यक्ती असून, अशा कोणत्याही कार्यक्रमासाठी ती जागा खुली करील, राखील किंवा वापरील अथवा अशा कोणत्याही कार्यक्रमासाठी ती खुली करण्यास, राखण्यास किंवा वापरण्यास मुभा देईल,

तो दंडाधिकाऱ्यासमोर त्याची दोष सिद्धी झाल्यास, तीन महिनेपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासास, किंवा द्रव्यदंडास किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल.

माहिती मागवण्याची शक्ती.

७. कोणत्याही नियोजित सार्वजनिक नाटचप्रयोगाचे स्वरूप जाणून घेण्यासाठी राज्य शासन किंवा ते यासंबंधात खास शक्ती प्रदान करील असा अधिकारी, ज्या नाटचाचा प्रयोग व्हावयाचा असेल त्याचा लेखक, मालक किंवा मुद्रक याच्याकडे, किंवा ज्या जागेत तो करण्याचे नियोजित केले आहे त्या जागेच्या मालकाकडे किंवा ताबाधारकांकडे, राज्य शासनाला किंवा अशा अधिकाऱ्याला आवश्यक वाटेल अशा माहितीची मागणी करू शकेल.

अशा तऱ्हेने जिच्याकडे मागणी करण्यात आली असेल अशी प्रत्येक व्यक्ती स्वतःच्या यच्चयावत् कुवतीनुसार ती माहिती देण्यास बांधलेली असेल, व जो कोणीही या कलमाचे उल्लंघन करील त्याने भारतीय दंड संहिता, कलम १७६ खाली अपराध केला असल्याचे मानण्यात येईल. १८६० चा ४५.

प्रवेश करून अटक करण्यासाठी व वापरली अभिग्रहण करण्या-साठी पोलिसांना वॉरंट मंजूर करण्याची शक्ती.

८. या अधिनियमाखालील बंदी घातलेल्या कोणत्याही कार्यक्रमासाठी एखादे घर, खोली किंवा जागा जात आहे किंवा वापरली जाण्याच्या बेतात आहे असे कोणत्याही दंडाधिकाऱ्याला सकारण वाटले तर, तो आपल्या वॉरंटाद्वारे कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्याला आवश्यक त्या साहाय्यानिशी रात्री किंवा दिवसा व जरूर तर बळजबरीने अशा कोणत्याही घरात, खोलीत किंवा जागेत प्रवेश करून तेथे त्याला सापडतील त्या सर्व व्यक्ती ताब्यात घेण्यास व अशा प्रयोगासाठी वापरले असल्याचा किंवा वापरण्याचे नियोजित असल्याचा ज्याविषयी वाजवी संशय आहे असे तेथे सापडतील ते देखावे, पोशाख व अन्य वस्तू सक्तीने ताब्यात घेण्यास प्राधिकृत करू शकेल.

दंड संहिता कलमे १२४क व २९४ यांखालील खटल्यांची व्यावृत्ती.

९. या अधिनियमाखाली कोणत्याही प्रकारे दोषसिद्धी झाल्यामुळे भारतीय दंड संहिता, कलम १२४क किंवा कलम २९४ या खाली खटला भरण्यास आडकाठी येणार नाही. १८६० चा ४५.

कोणत्याही स्थानिक क्षेत्रात लायसना-खेरीज नाटचप्रयोग करण्यास बंदी करण्याची शक्ती.

१०. या कलमाचे उपबंध एखाद्या स्थानिक क्षेत्रात लागू करणे आवश्यक आहे असे जेव्हा जेव्हा राज्य शासनाला वाटेल तेव्हा तेव्हा, ते [1]* * * शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे असे घोषित करू शकेल की, असे उपबंध अधिसूचनेत नियत केल्या जाणाऱ्या दिनांकापासून अशा क्षेत्राला लागू होतील.

त्या दिवशी व त्यानंतर, राज्य शासन असा आदेश देऊ शकेल की, अशा राज्य शासनाने किंवा ते या संबंधात खास करून ज्याला शक्ती प्रदान करील त्या अधिकाऱ्याने लायसन मंजूर केल्याखेरीज, अशा क्षेत्रात सार्वजनिक करमणुकीच्या कोणत्याही जागी कोणताही नाटचप्रयोग करता येणार नाही.

राज्य शासन असाही आदेश देऊ शकेल की, एखादा नाटचप्रयोग करावयाचा झाल्यास, ते नाटच लेखबद्ध असेल तर तेवढ्या मर्यादेपर्यंत त्याची एक प्रत किंवा ते मूकनाटच असेल तर तेवढ्या मर्यादेपर्यंत त्यांच्या आशयाचा पुरेसा वृत्तांत प्रयोगापूर्वी किमान तीन दिवस आधी राज्य शासनाला किंवा ते या संबंधात नियुक्त करील अशा अधिकाऱ्याला सादर करण्यात आल्याशिवाय असा कोणताही नाटचप्रयोग अशा क्षेत्रात कोणत्याही सार्वजनिक करमणुकीच्या जागी होऊ शकणार नाही.

या कलमाखालील कोणत्याही आदेशाची प्रत सार्वजनिक करमणुकीच्या जागेच्या परिरक्षकावर बजावण्यात येऊ शकेल, व त्याने त्यानंतर अशा आदेशाची अवज्ञा करून कोणतेही कृत्य केले किंवा ते करण्यास स्वेच्छेने मुभा दिली तर, तो दंडाधिकाऱ्यासमोर त्याची दोषसिद्धी झाल्यास, तीन महिनेपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासास, किंवा द्रव्यदंडास, किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल.

११. [निरसित.]

धार्मिक उत्सवप्रसंगी होणारे कार्यक्रम वगळणे.

१२. कोणत्याही जत्रेच्या प्रसंगी किंवा धार्मिक उत्सवप्रसंगी होणारे तशा प्रकारचे कार्यक्रम यांना या अधिनियमातील काहीही लागू असणार नाही.

---

१. १९१४ चा अधिनियम ४, द्वारे "गव्हर्नर जनरल-इन-कौन्सिल यांच्या मंजुरीने" हे शब्द निरसित केले.